

IDROTTSKULTUREN NÅR FINLAND

Idrottskulturen introducerades i Finland under slutet av 1800-talet då allmänna europeiska strömningar nådde landet. Under slutet av 1800-talet var det den engelska överklassens gentlemannsport, den tyska gymnastikorganisationen Turnbewegung, den svenska anatomiska och fysiologiska gymnastiken samt den tävlingsinriktade idrotten som var rådande i Europa.

I samband med det nationella uppvaknandet betonade fennomanerna att idrott och motion var viktigt men att aktiviteterna inte skulle utövas med politiska förtecken. Fennomanernas kritik riktades främst mot den svenska överklassens segel-, jakt-, och gymnastiksällskap som hade grundats på 1860- och 1870-talen. Dessa sällskap hade ofta goda kontakter till statsmakten och den ryska överhögheten varför de kunde tillåtas och få möjlighet att verka i det reglerade autonoma Finland. De ryska myndigheternas inställning till de flesta föreningar var skeptisk eftersom man misstänkte att separatistiska tankar kunde spridas inom frivilligorganisationerna.

Intresset för de lägre ståndens kroppskultur var obetydligt. En märkbar förändring i attityden till den vanliga medborgarens fysiska fostran skedde i samband med att lagen om den allmänna värnplik-

ten trädde i kraft år 1878. Då uppdagades att över hälften av männen som kallats till uppstånd måste klassificeras som icke lämpliga för tjänst på grund av sin dåliga fysiska kondition. Därefter började propaganda spridas och frivilliga organisationer bildas som hade som mål att främja den kroppsliga kulturen bland folket.

Ett speciellt drag i den finländska idrottens historia är att många redan existerande föreningar upptog idrott och gymnastik på sitt program och bildade underavdelningar som fungerade som idrottsföreningar. Sålunda var det frivilliga brandkårer, ungdoms- och nykterhetsföreningar och från och med 1900-talet även arbetarföreningar som upptog gymnastik och idrott i sin verksamhet. Förtrycksperioden medförde att det från och med år 1899 blev obligatoriskt för alla föreningar att skicka in sina stadgar till myndigheterna för godkännande. Bildandet av underavdelningar blev sålunda ett sätt för frivilligorganisationerna att kringgå lagen. Det hårdare politiska klimatet bidrog också till att gymnastik- och idrottsverksamhet aktualiserades och politiserades. Inom föreningarna blev idrottsformer som stödde soldatfärdigheter aktuella. Man började utöva bland annat skidloppning, skytte och segling.

ARBETARNAS IDROTTSFÖRBUND

Idrottens organisationer har i Finland genomgått många skeden beroende på politiska och språkliga omständigheter. I samband med gymnastikföreningen Helsingfors Ponnistus gymnastikfest i Helsingfors år 1900 grundades det finskspråkiga Suomalainen voimistel- ja urheiluliitto. Av politiska skäl blev organisationen inte officiellt registrerad. Det politiska klimatet blev sedan temporärt bättre och år 1906 bildades ett tvåspråkigt förbund, Finlands gymnastik- och idrottsförbund (FGIF) som fick offentlig status. Till detta förbund hörde också arbetaridrottsföreningar.

Työväen urheiluliitto (TUL) Arbetarnas idrottsförbund (AIF) grundades den 26.1.1919 i efterdyningarna av inbördeskriget. Förbundets första ordförande var Eino Pekkala. Orsakerna till att arbetarna bildade ett eget förbund var att Finlands gymnastik- och idrottsförbund på hösten 1918 avskedade de föreningar som deltagit i inbördeskriget samt de föreningar där hälften av medlemmarna hade dömts för att ha medverkat i upproret. På 1920- och 1930-talen var AIF:s idrottsmän tvungna att tävla enbart inom sin egen krets utanför internationella sammanhang eftersom det var FGIF som skickade sina representanter till de olympiska spelen. Ett undantag var år 1920 då Hannes

Kolehmainen från Helsingin Kisa-Veikot tilläts representera Finland.

AIF samarbetade med den Socialistiska idrottsinternationalen och Sovjetunionen. De största internationella idrotts- evenemangen var arbetarolympiaden som arrangerades sammanlagt tre gånger. Nationellt var förbundsfesterna de största idrottsevenemangen. Den första förbundsfesten ordnades år 1927 i Helsingfors och därefter ordnades fester åren 1934 och 1946. Det hände att framgångsrika idrottsmän gick över till FGIF för att få möjlighet att delta i de olympiska spelen. Inför hemma OS år 1940 kunde man för första gången enas om att idrottare från de bägge förbunden skulle få representera Finland. På grund av kriget kunde OS inte förverkligas i Finland vid denna tidpunkt men AIF:s idrottare deltog första gången i de olympiska spelen i London år 1948.

I slutet av 1950-talet splittrades AIF på grund av motsättningar inom det socialdemokratiska partiet. Ett konkurrerande förbund, Arbetaridrottens centralförbund (Työväen urheiluseurojen keskusliitto TUK) uppstod. TUK verkade under åren 1959-1978 parallellt med AIF. TUK upplöstes år 1979 och de flesta föreningar som hade hört till TUK återvände till AIF.

På 2000-talet är AIF en av landets störs-

ta och aktivaste massorganisationer med 1100 medlemsföreningar i 15 distrikt och totalt cirka 285 000 medlemmar (uppgifterna är från år 2009). Ungdoms- och motionsidrotten är centrala verksamhetsområden inom förbundet.

G & I föreningen Jänteväs gymnaster på AIF:s första förbundsfest i Helsingfors 1927. Stående fr.v.: Helmer Hellén, Gottfrid Lindblom, Axel Lehtinen, Sulho Heimonen, Elis Gustavsson, Gunnar Eskola, Into Hallenius, Olof Blomqvist, Algot Lindblom. Sittande fr.v. Rainer Nordgren, Selim Söderström, Alexander Fagerlund, Algot Lundberg, Valdemar Karlsson.

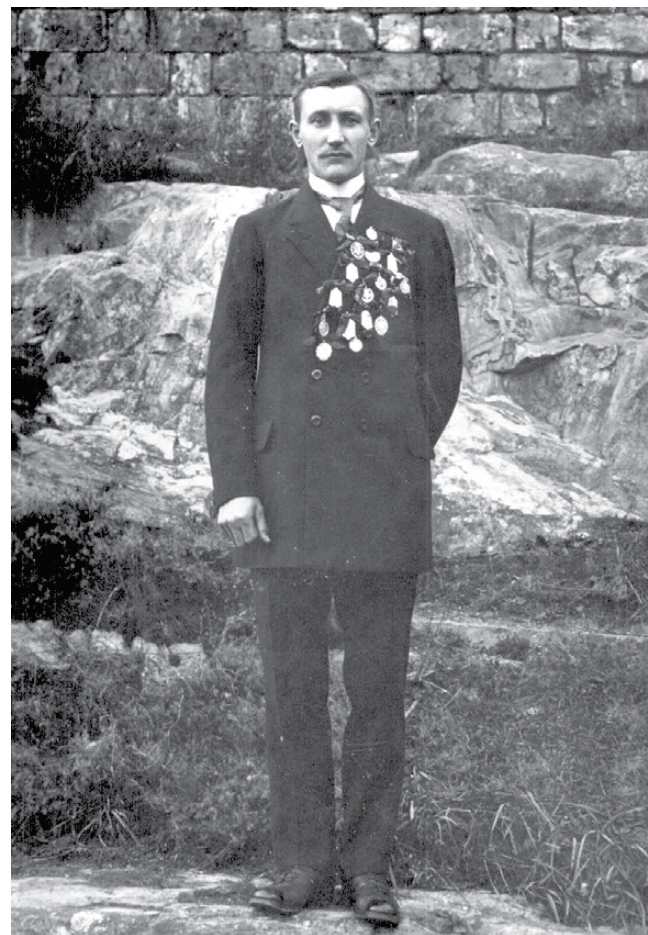

Dalbruk 1. januari 1912

Inventarie lista öfver gymnastikens redskap

		mk.	ni.
1. st.	Mätband	6.	50.
1. st.	Fotbl. Spjut.	15.	
1. "	Diskus	10.	
1. "	Barr	31.	05.
1. "	Reck	38.	75.
1. "	Spjut		
1. "	Höjdhoppsställning	1.	50.
1. "	Kula	2.	
2. "	Stegar	41.	45.
1. "	Gymnastikmatta	52.	
1. "	Bröttningsmatta		
1. "	Kassabok	4.	
1. "	Protokollbok		
1. "	Pyramid bok		
1. "	Staföfnings bok		
1. "	Bock	15.	
1. "	Programrem		
15. "	Plancher	9.	25.
3. "	Block med sep		
1. "	Skidborste	1.	75.

Inventarielista från år 1912.

Antti Jansson, Jänteväs första kassör.

GYMNASTIK- OCH IDROTTSFÖRENINGEN JÄNTEVÄ GRUNDAS

ARBETARFÖRENINGEN OCH JÄNTEVÄ

Dalsbruks arbetarförening grundades år 1896. Till föreningens uppgifter hörde bland annat upplysningsverksamhet och allmänbildning samt att utveckla förhållandena för arbetarklassen i Dalsbruk. Inom ramen för arbetarföreningen bildades år 1900 en gymnastikförening vars medlemmar automatiskt också tillhörde arbetarföreningen. Arbetarföreningen verkade på två språk, medlemmarna var både svensk- och finskspråkiga. Protokollen fördes växelvis på svenska och finska. Detsamma gällde för arbetarföreningens underavdelningar såsom gymnastikföreningen, syföreningen, teaterföreningen och sångföreningen.

I början av 1900-talet splittrades den tvåspråkiga arbetarföreningen. De finskspråkiga började allt mer ta över verksamheten inom föreningen och i praktiken blev det tungt att översätta alla talturer. De svenskspråkiga medlemmarna avgick ur föreningen och bildade en separat arbetarförening i november 1905. Gymnastikföreningens medlemmar meddelade samtidigt att de inte längre önskade vara medlemmar i arbetarföreningen och även de lösgjorde sig från moderföreningen.

Samtidigt skedde också en klarare politisering av föreningslivet. I början arbetade man inom arbetarföreningen enligt de så kallade von Wrightska idealen, vilket betydde att både arbetare och tjänstemän kunde samsas inom samma organisation. Efter storstrejken år 1905, som innebar ett politiskt uppvaknande för arbetarrörelsen, radikaliserades även föreningslivet. Inom den finska arbetarföreningen avskedades till exempel alla de personer som hörde till Svenska folkpartiet. Samarbetet mellan den svenska och finska arbetarföreningen fortsatte dock. Medlemmar hade rätt att närvara på varandras möten och man ordnade gemensamma evenemang.

En av arbetarföreningens frontfigurer, riksdagsman Gottfrid Lindström berättar i sina minnesanteckningar att han var med och startade Gymnastik- och idrottsföreningen Jäntevä år 1908. Enligt föreningens 40-års historik skedde detta i Gamla skolans veranda. Med på mötet var ett tjugotal ungdomar som delvis varit aktiva inom den tidigare gymnastikföreningen.

Den svenska arbetarföreningens verksamhet var dock under de första verksamhetsåren inte särskilt livlig. Efter att den första ivern lagt sig förde föreningen

en tynande tillvaro fram till år 1911 då den på initiativ av Jänteväs medlemmar återupptog sin verksamhet. År 1912 anslöt sig Jäntevä som underavdelning till svenska arbetarföreningen.

Den s.k. Gamla skolan på vars veranda Jänteväs första möte hölls.

DE FÖRSTÅ ÅREN GYMNASTIK

Gymnastik- och idrottsföreningen Jänteväs första bevarade årsmötesprotokoll är daterat den 17.1.1909. Föreningen hade emellertid grundats redan i augusti 1908 och enligt föreningens 40-års historik var det ett 20-tal ungdomar som kom överens om att återuppta den idrottsverksamhet som bedrivits inom ramen för Dalsbruks arbetarförening några år tidigare. Den nya gymnastik- och idrottsföreningen Jäntevä fick överta arbetarföreningens gymnastikredskap och verksamheten kunde därför påbörjas utan dröjsmål.

Enligt det äldsta källmaterialet som finns bevarat, en kassabok från år 1908, kom verksamheten fort i gång. Under hösten 1908 ordnade föreningen tre danser i Hotellet. Inkomsterna som danserna gav användes till hyra, redskap, magnesium och musik.

Jänteväs första protokoll är skrivet på finska. Av styrelsemedlemmarnas namn att döma torde föreningen ha haft både svensk- och finskspråkiga medlemmar och den torde ha verkat på två språk. Det här var ett naturligt arv från arbetarföreningen som hade varit tvåspråkig

och haft både svensk- och finskspråkiga medlemmar. Jänteväs första sekreterare var Karl Autere som skrev på finska. Efter det första årsmötesprotokollet började protokollen skrivas på svenska men även senare har det emellanåt förekommit att handlingarna skrivits på finska. Varför föreningens namn blev Jäntevä finns inte belagt i källmaterialet men det torde ha varit allmän kutym vid denna tidpunkt att idrottsföreningar med nära anknytning till arbetarrörelsen fick finska namn. Jänteväs första styrelseordförande var E Lindberg, viceordförande var Gottfrid Lindström, sekreterare Karl Autere, vice-

sekreterare August Josefsson och medlem Paul Koivunen. Utanför styrelsen valdes till kassör Antti Jansson och till ekonom eller materialförvaltare valdes Leopold Eriksson. Föreningens mål var att verka för:

- 1) kroppens hälsa och välbefinnande
- 2) redskapens förädling
- 3) befrämjande av gymnastikens och idrottens framåtskridande på orten

I början var det enbart gymnastik som föreningens medlemmar ägnade sig åt. R Palmu ledde verksamheten år 1908 men år 1909 valdes H Grönroos till ny ledare.

Jänteväs gymnaster i slutet av 1910-talet. Stående fr.v. Gottfrid Lindström, Karl Gustavsson, Edvard Lindberg, Väinö Friberg, Gösta Friberg, John Sjöblom, Uno Lindroos, Edvard Salminen, Georg Lindstedt. Sittande fr.v. Gustav Flink, Albert Grönberg, August Josefsson, Gunnar Lindroos, Mönkönen, Einar Brandt. Liggande fr.v. August Lindgren, Yrjö Friberg, Armas Eskola.

G. o. I. föreningen Jänteväs gymnaster och brottare utanför Folkskolan i Dalsbruk på 1910-talet.

Man tränade tre gånger per vecka; onsdags- och fredagskvällar samt söndagsförmiddagar. Träningarna pågick under hösten, vintern och våren. Uteblev gymnasterna från övningarna utan orsak var de tvungna att betala 25 penni i böter till föreningen. Ifall man uteblev från övningarna tre gånger å rad utan giltigt förhinder blev man utestängd från föreningen. Man tränade frihands-, stav-, räck-, och barrgymnastik samt pyramider på barr och golv. År 1909 uppträdde gymnasterna med ett gymnastikprogram vid två tillfällen. I februari ordnades en gymnastikförevisning i Hotellet i Dalsbruk och i mars en i Furulund i Kärra. Inkomsterna från förevisningarna användes i huvudsak till att köpa nya redskap.

Föreningsverksamheten var under de första åren intensiv. År 1910 hölls sammanlagt 22 möten och följande år sammanträdde man 14 gånger. Styrelsemötena hölls två gånger i månaden och medlemmötena en gång i månaden. På mötena diskuterade man exempelvis vilken färg den nya barren skulle ha, vem som kunde tillverka stegar som behövdes till pyramiderna, man beslöt om